

KRITISK, MERITERAD OCH TILLFREDS?

ANNA WAHL

Utmaningarna är många för genusforskare. Vi slits mellan olika drivkrafter, behov, krav och förhoppningar. De olika rösterna talar till oss med skiftande styrka både samtidigt och i olika faser av livet. Det finns höga krav på att prestera i forskarvärlden, samtidigt som kraven som vi ställer på oss själva många gånger är ännu högre. Jag tycker mig slitas mellan framför allt tre röster. Den första handlar om den feministiska viljan att synliggöra och kritiskt granska maktbalanser, och att medverka till förändring. Den andra rösten talar istället till mig om vikten att uppnå akademisk legitimitet och meritera sig vetenskapligt för att få bekräftelse som forskare och därmed kunna inta maktpositioner utifrån den plattformen. Den tredje rösten säger att du vill ha ett bra liv med goda relationer, utvecklande och spännande arbetsuppgifter samt samhörighet med andra som tänker liknande tankar. Det finns en längtan efter lustfyllda sammanhang; forskning som njutning. Det kan kännas både kravfyllt och motsägelsefullt att lyssna på dessa röster ibland.

– Hur började det nu igen? Hur tänkte jag?

– Vad menar du?

– Ja, hur tänkte jag från början? Varför i hela världen skulle jag just bli *genusforskare*?

– Varför inte? Det är väl rätt ok? Jag menar, man håller ju på med något som man tycker är viktigt. Det gör i alla fall jag.

– Viktigt? Jo, det var så jag tänkte. Att jag skulle förändra världen. Bidra med kunskap som kan påverka samhället. Genusforskning är viktigt. Men, är det viktigt? Tycker andra att det är viktigt?

– Väldigt många tycker att det är totalt oviktigt. Och det är ändå att uttrycka sig milt. Det finns de som skulle säga värre saker...

– Som?

– Ja, du vet. Vi vet alla.

– Jo, vi känner igen tecknen när de dyker upp. *Ovetenskapligt, onödigt, politiskt korrekt, propaganda, manshat, verklighetsfrånvänt, diskriminering mot män, mot naturen, riktigt onaturligt och löjeväckande...*

– *Löjligt*- det är en bra beskrivning. Det fångar en hel del av det man känner av i vissa rum, och det hänger ihop med att det inte anses viktigt. Snarare ses det som skadligt. Och helt mot naturens ordning.

– Jag för min del struntar i det där. Det måste man komma över, komma förbi om man ska överleva i den akademiska världen. Som genusforskare är man först och främst forskare, det är själva forskningen som är i centrum. Sen är det en helt annan sak hur det uppfattas! Vem bryr sig? Det kan inte vi ta ansvar för. Det är väl ingen annan som gör? Vilken annan forskare förväntas finnas överallt och förklara och reda ut alla missförstånd som eventuellt har uppstått i relation till vissa forskningsresultat eller teorier? Nej! Man måste skärma av det där, inte gå in i det. Det är bara ett uttryck för motstånd, i syfte att försvaga innehållet i det vi för fram.

– Men, det är ju oundvikligt. Du kommer inte undan även om du inte sticker näsan utanför den akademiska världen över huvud taget. Även *där* finns ju alla dessa föreställningar och förväntningar på att du ska *förklara nyttan* och *försvara dig*. Även där!

– Jo, jag vet. Men, ändå. Du måste *ignorera* motståndet, låtsas inte höra.

– Jag har ett annat förslag; ta det med ett leende! Det finns så många förmildrande kommentarer som man kan linda in det där i. Jag menar, vi måste *hjälpa* omvärlden att hantera ”det löjliga” med genusforskning. Jag har blivit en expert på den där typen av skämt och ironiska kommentarer. Det kan faktiskt vara underhållande med motstånd!

– Låter jobbigt. Måste man ta det med ett leende?

– Folk tycker ju att det är löjligt med genus därför att de känner igen sig och har skamkänslor. När man utmanar normen så händer det saker.

– Det är ju väldigt komiskt många gånger att vi förväntas vara så konstiga och annorlunda som människor, bara för att vår forskning uppfattas vara det. Som om vi nästan skulle vara människor från en annan planet, som liksom forskar fullständigt annorlunda.

– Vilket vi gör...

– Nej inte så väldigt annorlunda om vi ska vara ärliga. Om vi tänker oss en typisk akademisk situation som ett seminarium eller en betygs-

kommitté. Vi pratar ju samma språk som andra forskare, det akademiska språket. Jaha, hur är det med forskningsfrågan? Och vilken teoriram har valts, och hur hänger den ihop med forskningsfrågan? Och hur är nu metoden beskriven och motiverad? Hänger ansats och metod ihop på ett bra sätt? Bla, bla bla, ni vet.

– Jo, visst det är lika. Men, det är ju också ett sätt att legitimera vår närvaro, eller hur? För att vi ska kunna utmana makten med kritisk forskning.

– En gång i en bedömningsgrupp på ett forskningsråd blev en manlig forskare så stressad av att upptäcka att jag gjort samma bedömning som han gjort om en ansökan. Han, en etablerad ekonom, och jag, en konstig genusforskare, hade kommit fram till samma slutsats. Varför och hur i hela friden kunde det bli så? Han var chockerad.

– Stackars honom!

– Lägg av. Det där är ju vardagsmat. Det riktigt svåra är ju, förutom det här med biologism och anti-feminism, sammanblandningen mellan genusforskning och jämställdhet. Då räcker det inte med lite humor. Jag känner personligen att jag nästan har tröttnat på mig själv när jag försöker förklara skillnaden och liksom inte når fram. Man tror ju varje gång att man förklarat jätte tydligt och oerhört pedagogiskt, och är väldigt nöjd. Men, sen...

– Sen märker man att det är bara att ta om det från början. Det försvinner i ett svart hål.

– Svart hål? Vad skulle det representera? Okunskap? Ointresse? Ovilja?

– Snarare ett tomrum.

– Tomrum. Jag tycker att det finns en tjusning i det tomrummet. Den pedagogiska utmaningen av att förklara att genusforskning är kunskap om ojämställdhet, analys av maktrelationer, begrepp för att förstå och klä i ord, det som många tycker är problematiskt när det gäller ordningen. Ordningen av kön, av genus, kön, genus. Om man nu händelsevis upplever ett problem som man vill göra något åt, och detta problem på något sätt har att göra med ojämställdhet, ja, då behöver man kunskap om problemet. *Voilà!* Genusforskning ger oss kunskap om problemet. Problemen.

– Inte undra på att vi är förknippade med problem och att det väcker känslor.

– Inte mig emot. Vilken forskning är inte grundad i problem? Och känslor är information.

– De flesta tänker ju inte ens ordet *jämställdhet*. De tänker *kvinnor och män*. Eller rättare sagt; *kvinnor och problem*. Väldigt sällan män, särskilt som problem.

– Ofta att det är för få kvinnor. Eller för få kvinnor av rätt sort. Eller helt enkelt att kvinnor gör fel, är fel och då blir det problem.

– Ja, och då kan det vara bra med en genusforskare som kan komma och prata litegrann.

– Gärna just *lite*, och helst fort.

– Typ; kan du komma hit och ordna upp det här med patriarkatet? Och vi kan vika tio minuter för dig. Jaa, kanske till och med femton minuter. Kan du det?

– Gärna med lite verktyg också. Och några lösningar.

– Och positiv attityd...

– Gärna att du pekar på möjligheter och inte på problem. Kan vi uppnå någon nytta av att avveckla patriarkatet?

– Nåja. Stopp! Vi tar ju upp en hel del plats i akademien ändå. Vi har ju både positioner och tjänster. Vi gör ju ganska mycket nytta...Vi medverkar i de akademiska samtalen genom forskningsråd, sekretariat, kommittéer, styrelser. *You name it!* Vi är med och vi är överallt. Nästan överallt. Vi påverkar forskningen, vetenskapen, universitetet, undervisningen, framtiden. Jag verkligen *älskar* att vara med och påverka. Inte bara min forskning, utan att vara med i de akademiska samtalen och medverka till att mer resurser skapas för genusforskning. Och att kunskaper sprids!

– Personligen vill jag bara läsa, skriva och vara i fred just nu. Jag vill publicera. Jag vill bara forska! Hör ni det? Jag vill bara forska! Är det så förbjudet? Jag vill verkligen vara ett med vetenskapen. Allt det andra får bli som det blir. Jag orkar inte mer. Det är sådana krav på att alltid ställa upp. Hur ska man räcka till?

– Det där är en öm punkt. Vi är ju en del av det nya universitetet, där vi mäts, vägs och rankas. Vi är med i spelet om att jämförelser till varje pris ökar kvaliteten; om du gör något excellent så betyder det att jag är sämre. Hur går överlevnaden ihop med att utmana makten och vetenskapen? Hur kan man vara kritisk när man är uppbokad och utmattad?

– Du är bara lite trött nu. Visst. Du vill forska. Du vill vara i sammanhang där du känner samförstånd med andra och där du delar hisnande stunder av insikt och reflektion med vänner. Du vill ha kul! Du vill ha tid för annat än forskning.

– Alltså, jag tycker faktiskt att fördelarna med att vara genusforskare är fler än nackdelarna. Jag får såååååååå mycket uppskattning. Tänk alla otroligt härliga studenter. Tänk alla kvinnor som bara kommer fram och tackar. För att de fått ord för sina erfarenheter. Ord för sina känslor. Hjälp att sortera. Kraft! Tänk de där männen som liksom kommer i kontakt med sig själva, och verkligen ser något nytt och vill något annat. Och när missförstånd klaras ut och motstånd blir till aha-upplevelser.

- Håller med, det är meningsfullt.
- Jag vill förändra världen. Och forskningen.
- Och mig själv. Och dig.
- Måste gå, har en föreläsning.
- Vi ses.

För mig har de olika sätten att resonera kring varför jag forskar, och om vad jag forskar varit en viktig *tillgång*, snarare än en belastning. Det är ofta värdefullt att hitta motargument och andra orsaker för att vilja och orka gå vidare. De tre rösterna fungerar för mig som ett hälsosamt balanserande mellan att hitta mening, motivation och distans i vardagen som genusforskare.

Anna Wahl är professor vid Genus, organisation och ledning vid KTH och gästprofessor vid Tema Genus vid Linköpings universitet.
E-post: anna.wahl@itm.kth.se